

хідної Європи посилюватиметься, передусім жіноча, у зв'язку з цим більших масштабів наберуть проблеми збереження сім'ї і виховання дітей.

Київський філософ Рустем Жангожа, підкреслюючи позитиви заробітчанства, вважає, що саме завдяки стихійній міграції ("українській Конкїсті європейського соціально-економічного простору"), Україна "de facto", ігноруючи політичну незграбність своєї влади, стала на шлях інтеграції в Європу. Окремо Р. Жангожа зупиняється на потенційних позитивах "української окупації" для країн ЄС: "Без "українського чинника" і врахову-

ючи негативне демографічне сальдо старої Європи, уже через одне покоління "мультиетнічні європейці" віддадуть перевагу мусульманським мечетям чи китайським пагодам перед християнськими церквами, а традиційні столові прибори замінять на не менш традиційні для вихідців із Південного Сходу палички".

Хочеться сподіватися, що в разі врахування старою Європою "українського чинника" у самій Україні борщ споживатимуть усе-таки ложками...

Варшава

НОВА ЗБІРКА УКРАЇНСЬКОГО ПІСЕННОГО ГУМОРУ

Олена ЧЕБАНЮК

Українські жартівливі пісні / Упорядкування, передмова, примітки М. Красикова. — Х., 2004.

Народна сміхова культура бере свої початки у давньому минулому людства, коли сміх, жарти, веселощі виконували апотропейну (захисну) та магічно-заклинальну функцію, мали забезпечити фертильність усього живого, добробут у господарстві й родині. Життєдай-на сила гумору, психотерапевтичне значення сміху давно були помічені нашими предками.

Згадаймо, у грецькій міфології непристойною жартівливою пісенькою Ямба розсмішила богиню плодючості Деметру, що тужила за своєю дочкою Персефоною, і на землі від усмішки богині настала весна; Іван-дурник розважає царівну Несміяну — і від її сміху перестає плакати навколишня природа; на Бойківщині в "іграх при мерці" сміхом, жартами, розвагами намагалися захиститися від смерті, що впритул наблизилася до світу живих.

Веселий жарт, дотепний гумор, влучна сатира цінуються всіма народами як національне надбання. Впродовж віків в українській традиційній культурі сформувався потужний пласт різножанрових жартівливих пісень, у яких яскраво відбився національний характер, ментальність нашого народу. Укра-

їнські жартівливі пісні та приспівки користуються незмінною популярністю у людей різного віку, соціального статусу та освіти, але, на превеликий жаль, надто рідко привертають увагу вітчизняних дослідників фольклору та видавців. Тому дуже на часі, як на нашу думку, є збірка українських жартівливих пісень, що вийшла у харківському видавництві "Фоліо" в серії "Перлини української культури". Упорядкування, передмова та примітки до цього видання належать Михайлу Красикову — відомому фольклористу, невтомному збирачеві й популяризатору українського фольклору, вдумливому досліднику традиційної культури. Переважна більшість текстів у збірці була записана М. Красиковим під час експедицій до сіл Харківської області, подано зразки пісень із Сумщини, Луганщини, Дніпропетровщини, Полтавщини, а також Белгородщини, де проживає значна кількість українців. Це дає можливість скласти уявлення про репертуар жартівливих пісень, що активно побутують на сході України, та порівняти його із загальноукраїнським фондом.

Певним українським національним "брендом" є коломийки, веселі й дотепні. Уявити загальнонаціональний репертуар жартівливих пісень без карпатських коломийок — неможливо. У збірнику вміщено добірку коломийок,

записаних упорядником, а також іншими фольклористами, як у Карпатах, так і від переселенців, що нині мешкають на Харківщині. Подібні записи пісень від переселенців з інших областей України (Волинська, Житомирська, Вінницька) дають можливість на синхронному рівні простежити як певні міграційні процеси в межах України, так і особливості формування популярного народного репертуару, що створюється під невідворотним впливом глобалізації. У збірнику зроблено спробу подавати матеріал і в діахронії: залучено записи кінця XIX ст., як уже друковані, так і раніше неопубліковані, що зберігаються в архіві Інституту етнології та антропології ім. М. Миклухо-Маклая РАН (м. Москва).

Особливості національного гумору прищеплюються дитині ще змалечку, тому упорядник вважав за доцільне відкрити збірку жартівливими дитячими забавлянками. Чарівний світ дитячої уяви продовжує жити і в цілком "дорослих" піснях про "чудасію", породжуючи безкінечні комічні ситуації, що вражають своєю винахідливістю й фантастичністю. Серед репрезентованих у збірнику жанрів хотілося б відзначити вагому добірку танцювальних пісень і приспівок до різноманітних українських народних танців (гопака, козачка, польки, карапета, краков'яка, метелиці), які вже вийшли з активного побутування і збереглися здебільшого тільки у пасивній пам'яті людей старшого покоління.

Особливу увагу М. Красиков приділив частівкам, вмістивши досить велику кількість

зразків цього жанру різноманітної тематики. У передмові дослідник спробував "реабілітувати" частівку, зацентрувавши увагу на її інтерактивності, демократичності, мобільності, що й дозволяє йому вважати її "законним жанром українського фольклору" (с. 8).

Варто відзначити скрупульозно і фахово складені примітки до кожного тексту, серйозний професійний підхід до едиції фольклорного матеріалу (подача автентичного тексту без купюр і правок, із збереженням локальних особливостей, із розшифрованими мелодіями, словником діалектних та маловживаних слів), чим, на превеликий жаль, не можуть похвалитися не тільки популярні видання фольклору, а й такі, що претендують на науковість та навіть "академічність". Передмова читається легко, із цікавістю як спеціалістами, так і пересічними любителями фольклору.

На жаль, обсяг книги не давав можливості дослідникові залучити величезний матеріал обрядового фольклору жартівливої тематики, адже серед календарних (веснянок, купальських, петрівок, жнивварських колядок, щедрівок, масляних тощо) і родинних (весільних, родильних, хрестильних) пісень є безмежне море жартівливих і сатиричних. До речі, останні не віднесені в окрему групу, можливо тому, що їх порівняно не так вже й багато представлено в рецензованій роботі, а можливо, вони стануть темою наступного збірника М. Красикова, чого ми йому щиро бажаємо.

Київ

ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО НОВІТНЬОЇ ДОБИ: ЕВОЛЮЦІЯ, ТВОРЧІ ПОШУКИ, МАЙСТРИ, ШКОЛИ

Тетяна РУДА

Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України XX століття: У пошуках "великого стилю" — К., 2005.

Нова книга Т. Кара-Васильєвої та З. Чегусової — гарно оформлене подарункове видання, що вражає якістю поліграфії, вишуканістю оздоблення, кількістю ілюстрацій,

здебільшого кольорових (понад 300). Але, звичайно, найголовніше, що це серйозна наукова праця, у якій висвітлюється процес розвитку декоративного мистецтва в означений історичний період.

Кілька слів про авторів книги. Т. Кара-Васильєва — доктор мистецтвознавства, член-кореспондент Академії мистецтв Украї-